

Rosh Chodesh/Shabbat/Weekday Clash

מבוא

שולחן ערוך או"ח רמ"ט/ב- אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול... מפני כבוד השבת, שיכנס לשבת כשהוא תאב

לאכול וכל היום בכלל האיסור: הגה: **וסעודה שזמנה ערב שבת** כגון ברית מילה או פדיון הבן, **מותר כן נראה לי, וכן המנהג פשוט:**

ולאכול ולשתות בלי קביעת סעודה אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שנהג בה בחול

מט' שעות ולמעלה:

מקור

<p>תוספתא מסכת ברכות פרק ה הלכות ג-ד - אורחין שהיו מסובין אצל בעל הבית וקדש עליהן היום ... ר' יוסה אוי אוכל והולך עד שעה שתחשך. מזגו לו כוס ראשון- מברך עליו ברכת המזון+ מזכיר של שבת בברכת המזון, והשני אוי עליו קדושת היום</p>	<p>מסכת פסחים דף ק"ב עמוד א'-ב; תנו רבנן; בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום; מביאין לו כוס של יין, ואומר עליו "קדושת היום", ושני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה. ר' יוסי אומר- אוכל והולך עד שתחשך. גמרו כוס ראשון; מברך עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קדושת היום</p>
--	--

בראשונים

הרא"ש [מסכת פסחים ז']- ויש להסתפק אם צריך להזכיר של שבת בברכת המזון, אף על גב דקתני בתוספתא בדברי רבי יוסי... "ומזכיר של שבת

בברכת המזון,"

"CHARACTER" OF THE MEAL	Time your EAT	TIME YOUR BENTCH
<p>תוספות [מסכת פסחים דף ק עמוד א, ד"ה "רבי יוסי אומר אין מפסיקין"] - וגומר כל הסעודה ומברך ברכת המזון, ואח"כ מקדש כדמוכח בברייתא דלקמן (דף קב.). משמע = דאין צריך לעשות סעודה לשם שבת, דאי צריך, מה לו להמתין? יפסיק מיד. וא"ת- ואיך יעשו קידוש בלא סעודה? הלא "אין קידוש אלא במקום סעודה"? וי"ל, דחשיב "קידוש במקום סעודה" כיון שמיד אחר הסעודה עושה קידוש, ואותה סעודה עולה לו לסעודת שבת, כדמוכח בתוספתא דקתני במילתיה דרבי יוסי ומזכיר של שבת בברכת המזון</p>	<p>הרא"ש [מסכת פסחים ז']-... מכל מקום, איכא למימר, שאני התם שאלל משתחשך! הלכך = דין שיזכיר של שבת. אבל הכא, שגמר סעודתו מבעוד יום = לא.</p>	<p>הרא"ש [מסכת פסחים ז']- ... או דלמא, כיון שקידש היום = צריך לברך ברכת המזון של שבת, מידי דהוה אמי שלא התפלל בערב שבת מנחה מתפלל שתיים של שבת וכן נראה. שו"ת הרא"ש [כ"ב/ו]- ששאלת: מי שהתחיל לאכול בשבת סמוך לחשיכה וחשכה לו קודם גמר סעודתו; אם יזכיר של שבת בברכת המזון, כיון דעיקר הסעודה היתה בשבת; דע, שאינו לו להזכיר כלל של שבת בחול; מידי דהוה אתפלת המנחה של שבת, שאם לא התפלל אותה, מתפלל במוצאי שבת שתיים של חול; כי אין להזכיר של שבת בחול, אע"פ שנתחייב תפלה זו בשבת. וכן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום, דקאמר רבי יוסי: גמרו סעודתן, כוס ראשון אומרים עליו ברכת המזון, שני אומרים עליו קידוש היום. בתוספתא דברכות שונה בדברי רבי יוסי: ומזכיר של שבת בברכת המזון; אע"ג דסעודת חול היתה, כיון דמברך בשבת, צריך להזכיר של שבת. הכא נמי, אע"ג דסעודת שבת היתה, כיון דמברך בחול לא יזכיר של שבת. אשר בן הי"ר יחיאל זצ"ל.</p>

להלכה

<p>שולחן ערוך [אורח חיים קפ"ח/ו]- היה אוכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בבהמ"ז, דאזלינן בתר התחלת הסעודה; והוא הדין לראש חודש ופורים וחנוכה.</p> <p>הרמ"א [אורח חיים רע"א/ו]- הגה: וי"א דאינו מזכיר של שבת, דאזלינן בתר תחלת הסעודה, וכן עיקר.</p> <p>שו"ת הרמ"א [סימן קל"ב]- ...ואנו נוהגין לברכו, הואיל ומצינו מוהר"ם לענין "על הנסים" בפורים, שאם ממשיך סעודתו עד מוצאי פורים = מברכין על הנסים. וכן המנהג פשוט בעירנו, שבליל פורים קובעים סעודת פורים סמוך לערב, וממשיכים בסעודה הרבה בלילה, ולבסוף מברכין "על הנסים" בבית האחרון. ואם ראית נוהגים בר"ח או בחנוכה שלא לברכו, איכא למימר דלא חשיבי סעודתייהו כ"כ להיות נקרא קביעות לילך אחר תחילת הסעודה כמו באלו, וסברא נכונה היא</p>	<p>שולחן ערוך [אורח חיים רע"א/ו]- אם גמר סעודתו וקידש היום קודם שברך בהמ"ז, מברך בהמ"ז על כוס ראשון, ואח"כ אומר קידוש היום על כוס שני, וצריך להזכיר של שבת בבהמ"ז, אע"פ שמברך קודם קידוש.</p> <p>שו"ת הרמ"א [סימן קל"ב]- עוד שאלת על מה שנוהגין שבשבת כשממשיכים בסעודה עד מוצאי שבת מברכין "רצה", ובר"ח וחנוכה ופורים כשממשיכים בסעודה אין נוהגין לברך "יעלה ויבא" או "על הנסים". לא שמעתי מנהג כזה. ואדרבה = הרא"ש כתב בתשובותיו לענין שבת שאם ממשיך סעודתו עד מ"ש, אין לברך "רצה."</p>
---	---

הסבר

<u>Character of original meal</u>	<u>Character of the Meal THAT CAN CHANGE</u>	<u>Time you began eating + Time your Bentsh</u>	<u>Time your Bentsh</u>
<p>מגן אברהם [או"ח קפ"ח/י"ח]- ולכן אם חל ר"ח במ"ש, אומר של שבת ולא של ר"ח דאזלינן בתר התחלת הסעודה, וכמ"ש סי' ערי"א סי' בהג"ה</p>	<p>ט"ז [שם ז]-דודאי שפיר אזלינן בתר ההתחלה לענין זה, שלא לגרוע למה ששייך להתחלה כגון "רצה" ו"על הנסים". אם בא עליו קדושה נוספת בשעת סיום הסעודה ודאי אומר ג"כ מעין אותה קדושה, ואין זה ביטול הליכה אחר ההתחלה. ע"כ, שפיר מזכיר של שבת כשנמשך סעודה שהתחיל בחול ובמנחה בשבת וי"ט ביום א' ונמשכה הסעודה עד הלילה אזלינן בתר ההתחלה וחייב לומר רצה ואחר כך יאמר גם כן יעלה ויבא וא"ל בזה שזה סותר את זה דהא אין כאן סתירה דתחלה אומר של שבת ואח"כ של יום טוב</p>	<p>מגן אברהם [או"ח רע"א/י"ד]- אע"ג דבס"י קפ"ח פסק דאזלינן בתר התחלת הסעודה, י"ל דספוקי מספק' ליה, ומספיק' בכל ענין צריך להזכיר דאין קפידא אם מזכיר שלא לצורך כמ"ש ססי' ק"ח: משנה ברורה [קפ"ח/לי"ג]-וי"א, דאם חל יו"ט או ר"ח במו"ש = יזכיר "רצה" וגם "יעלה ויבוא," דאזלינן בתר התחלת הסעודה וגם בתר שעה שהוא מברך בו, ולא קפדינן במה דנראה כסותרים אהדדי דב"רצה" נתחייב משעה שהתחיל הסעודה ביום, ואח"כ כשנמשך הזמן ולא בירך והגיע לילה של יו"ט או של ר"ח = ניתוסף עליו חיוב לזכור מעין המאורע של שעה שהוא מברך בו:</p>	<p>משנה ברורה [רע"א/כ"ט] -דאזלינן בתר השתא; כיון דבשעה שהוא מברך כבר נתקדש היום! ומ"מ פשוט דלכו"ע אם לא הזכיר של שבת אינו חוזר מגן אברהם [או"ח קפ"ח/י"ח]- ועמ"ש סי' ערי"א, דאיתא ברא"ש ובתוספתא, דאם אכל גם בלילה פת = צריך להזכיר של ר"ח, ומכל מקום צ"ע דאם יזכיר שניהם מחזי כסתרי אהדדי ... וצ"ל דיזכיר של ר"ח ולא של שבת, דהא כמה גדולי סוברים דלעולם אינו מזכיר של שבת, דאזלינן בתר השתא, ואם אכל בלילה = לכ"ע מזכיר גם של עכשיו כדאי בהדיא בתוספתא, לכן יזכיר של ר"ח</p>